

Mistrzowie polskiego reportażu

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Linia chronologiczna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Melchior Wańkowicz, *Prosto od krowy (o reportażu)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1961, nr 1-2, s. 97.
- Źródło: Ksawery Pruszyński, *Wśród szkła i plakatów*, „Wiadomości Literackie” 1936, nr 24 (656).

- Źródło: Arkady Fiedler, *Ryby śpiewają w Ukajali*, Warszawa 1971.
- Źródło: Ksawery Pruszyński, *Noc na Kremlu*, [w:] tegoż, *Wspomnienia, reportaże, artykuły*, Warszawa 2000, s. 111–112.

Mistrzowie polskiego reportażu

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Wańkowicz, Pruszyński, Kapuściński, Krall – mistrzowie polskiego reportażu. Dlaczego mistrzowie? Ponieważ stworzyli utwory uniwersalne i ponadczasowe, które stały się czymś więcej niż dokumentem, relacją z podróży czy aktualnych wydarzeń. Ich narracja wiedzie od faktu do refleksji ogólnej, syntezy, ukrytych znaczeń. Rezygnując z publicystycznej tezy i jednoznacznych odpowiedzi, reporterzy pytają i poszukują tropów. „Dobry reportaż jest o tym, o czym jest, i o czymś jeszcze” – będzie powtarzać Hanna Krall, reporterka i nauczycielka kolejnych pokoleń.

Twórczość mistrzów zazwyczaj staje się punktem odniesienia dla pracy ich następców, którzy nie zapominając o wielkich poprzednikach, podążają jednak swoją drogą, tworzą własną szkołę, charakterystyczny styl i język.

Twoje cele

- Poznasz najbardziej znanych polskich autorów reportażu i najważniejsze tytuły.
- Rozpoznasz cechy charakterystyczne twórczości poszczególnych autorów.
- Odróżnisz reportaż od wypowiedzi dziennikarskiej.

Przeczytaj

Melchior Wańkowicz

Melchior Wańkowicz (1893–1974) pracował jako dziennikarz między innymi w „Kurierze Warszawskim” i „Wiadomościach Literackich”, gdzie publikował [reportaże](#) i cykle korespondencji z zagranicy. Do jego najbardziej znanych reportaży tego okresu należy utwór *Na tropach Smętka* (wyd. 1936), opisujący podróż po Prusach Wschodnich.

W trakcie II wojny światowej, pracując jako nieoficjalny kronikarz II Korpusu Polskiego, Wańkowicz przemierzył szlak od Iranu i Iraku przez Syrię, Liban, Egipt do Włoch, gdzie wziął udział w bitwie o Monte Cassino. Owocem tej pracy był monumentalny, trzytomowy reportaż *Bitwa o Monte Cassino*, pisany w Rzymie i Mediolanie w latach 1945–1946. Powojenna twórczość Wańkowicza była bardzo różnorodna i obejmowała zarówno reportaże z podróży (m.in. *Tworzywo*), wspomnienia i felietony, jak i eseje, np. dwutomowa *Karafka La Fontaine'a*, będąca zbiorem uwag na temat pisarskiego warsztatu autora.

Melchior Wańkowicz na polu bitwy o Monte Cassino, maj 1944

Źródło: domena publiczna.

Pisarski warsztat Wańkowicza

Najlepsze teksty Wańkowicza nawiązują do [gawędy](#), dając wrażenie bliskości relacji. Autor snuje opowieść o rzeczywistości, której sam doświadcza. Próbkę tego stylu można znaleźć w szkicu *Prosto od krowy* (1965), w którym pisarz dzieli się z czytelnikami przemyśleniami na temat reportażu:

((**Melchior Wańkowicz**

Prosto od krowy (o reportażu)

Spójrzmy np. na *Tworzywo*, zawierające okres od 1900 do 1939. W tym okresie 39 lat są przeprowadzane życiorysy czterech głównych bohaterów, mnożonych przez czworaki pochodzenie: fornal, robotnik, mieszczanin, żołnierz, przez trzy dzielnice, przez trzy epoki, przez dwie części świata. Elementów więc jest 4X4X3X3X2

= 288. Jeślibym pisał reportaż klasyczny, musiałbym dać 288 życiorysów. Tymczasem w każdym życiorysie jest jakiś punkt szczytowy, a reszta – szara. A więc jeden z ludzkich prototypów *Tworzywa* miał w zaraniu wóz Drzymały i już potem nic. Inny nie reprezentował nic ciekawego, nim nie znalazł złota. Jeden uciekł w Polsce spod szubienicy, a potem w Kanadzie miał szare życie, ale natomiast jego syn, jako lotnik kanadyjski został zestrzelony nad powstańczą Warszawą. Jeśli się pisze o jednym z nich, trzeba uwzględnić te wszystkie szarości, tempo opowiadania jest zwolnione, reportaż nawet zyskuje na plastyce. Ale przecież w panoramie losu polskiego szeroko rzutowanej, nie idzie o typy indywidualne – idzie o typ środowiska i epoki. [...] No więc – powiedzą obrońcy powieści – czegoż się pchać na taką tematykę z reportażem, który przez swoje przeciążenie autentyzmem nie ma dostatecznych środków ekspresji? A mozaika? A składanie z autentycznych kamyczków? Z każdego życiorysu dla wieloplanowego w czasie i przestrzeni reportażu wycina się kulminacyjny punkt.

Źródło: Melchior Wańkowicz, *Prosto od krowy (o reportażu)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1961, nr 1-2, s. 97.

Siódmy zmysł Pruszyńskiego

Do mistrzów, a dziś już też klasyków, reportażu XX-lecia międzywojennego zalicza się również **Ksawerego Pruszyńskiego** (1907-1950).

Talent Pruszyńskiego najpełniej ujawnił się w reportażach z lat 1935-1936. W nocie do cyklu *Podróż po Polsce*, który ukazuje się w „Wiadomościach Literackich”, Pruszyński pisał:

((Ksawery Pruszyński

Wśród szkła i plakatów

79 Życie współczesnej Polski ulega zmianom i burzy się w wielu miejscach naraz, wybucha niespodziewanymi zjawiskami. Trudno te zmiany przewidzieć, trudno określić je ściśle – ale byłoby błędem ich nie śledzić.

Źródło: Ksawery Pruszyński, *Wśród szkła i plakatów*, „Wiadomości Literackie” 1936, nr 24 (656).

Tematami reportażu z podróży po Polsce były m.in. bezrobocie, mniejszości narodowe, antysemityzm. Z kolei w reportażach zebranych w tomie *W czerwonej Hiszpanii* Pruszyński

opisał wojnę domową w Hiszpanii, dokąd udał się w 1936 roku jako korespondent „Wiadomości Literackich”.

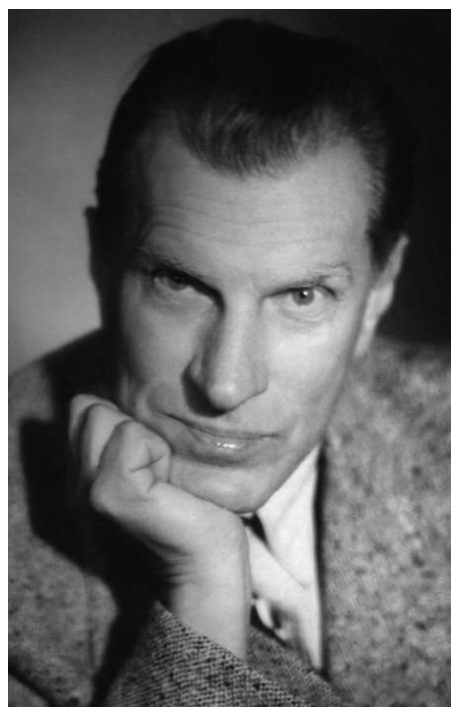
Ksawery Pruszyński był nie tylko świetnym obserwatorem, doskonale wyczuwał nastroje polityczne, odczytywał pewne sygnały, trendy, stawiał diagnozy. W 1932 r., w debiutanckiej książce pt. *Sarajewo 1914, Szanghaj 1932, Gdańsk 193?* zaryzykował tezę, że być może o Gdańsk wybuchnie nowa wojna europejska. Narracja książki jest dynamiczna, pozwala poczuć atmosferę, emocje, a sam autor podkreśla swoją obecność w opisywanym zdarzeniu.

Arkady Fiedler

Twórczość prawdziwego mistrza podróżopisania **Arkadego Fiedlera** (1894-1985) nawet dziś może imponować rozmachem i obszernością tematyczną. Fiedler w swoim 90-letnim życiu udał się na 30 wypraw i wydał 32 książki w większości inspirowane podróżami.

Pierwszy reportaż ze swojej wyprawy – *Przez wiry i porohy Dniestru* – opublikował w 1926 roku, a dwa lata później wyruszył w wielką podróż do południowej Brazylii. Ekspedycja do Amazonii (1933) zaowocowała z kolei książką *Ryby śpiewają w Ukajali*. To ona przyniosła pisarzowi wielką popularność i uznanie czytelników. W 1936 roku wydał *Kanadę pachnącą żywicą*.

Jego utwory przybliżają czytelnikowi odległe kultury, a charakteryzują się m.in. szczegółowymi i niezwykle plastycznymi opisami przyrody.

Arkady Fiedler

Źródło: domena publiczna.

Ryszard Kapuściński

Po II wojnie światowej reportaż cieszył się jeszcze większą popularnością. Wańkowicz, Fiedler i Pruszyński tworzyli nadal, ale do głosu doszło również pokolenie reporterów urodzonych w latach 30. XX wieku, m.in. **Ryszard Kapuściński** (1932-2007).

Autor książek o Ameryce Łacińskiej, Związku Radzieckim i Afryce (np. wydanego w 1978 roku *Cesarza*) wielkim tematem swoich reportaży uczynił problemy Trzeciego Świata. Pytany o swój zawód, powtarzał, że jest tłumaczem kultur.

Krzysztof Kąkolewski

W tym samym czasie, co Kapuściński, tworzył **Krzysztof Kąkolewski** (1930–2015), którego twórczość obejmuje nie tylko reportaże, ale i powieści. Charakterystyczną cechą jego tekstów jest kryminalna, detektywistyczna stylistyka. Jest autorem rozmowy z Melchiorem Wańkowiczem, pt. *Wańkowicz krzepi*. Był teoretykiem i wykładowcą reportażu.

Hanna Krall

Hanna Krall (ur. 1935) swoją twórczością dotyka tragedii wojny, losu Żydów, Polaków i Niemców w czasie II wojny światowej, ale pisze o pojedynczych osobach i ich osobistych historiach. Jej najbardziej znana książka *Zdążyć przed Panem Bogiem* (1977) jest zapisem rozmowy z **Markiem Edelmanem**, jednym z przywódców powstania w getcie warszawskim w 1943 roku.

Młoda szkoła polskiego reportażu

W 1972 r. zadebiutowała **Małgorzata Szejnert** (ur. 1936), autorka reportaży historycznych, m.in. *Śród żywych duchów*, *Wyspa Klucz*, *Czarny Ogród*. Wychowankami jej szkoły są m.in. **Wojciech Tochman**, **Mariusz Szczygieł**, **Magdalena Grochowska**, **Magdalena Grzebałkowska** i inni.

Uznany reporterem, którego ze względu na podejmowaną tematykę można uznać za kontynuatora dzieła Kapuścińskiego, jest **Wojciech Jagielski**, autor *Modlitwy o deszcz* i *Wież z kamienia*.

Wśród współczesnych autorów reportaży należy również wymienić **Annę Bikont**, autorkę reportażu *My z Jedwabnego* (2004), a także piszącą o mniejszościach narodowych i etnicznych Lidię Ostałowską oraz Artura Domośławskiego, autora *Wykluczonych* (2016), specjalizującego się w tematyce Ameryki Łacińskiej.

Słownik

gawęda

gatunek prozy wywodzący się z tradycji ustnych opowieści; jej charakterystyczne cechy to otwarta kompozycja, wielowątkowość, powtórzenia, dygresje, liczne zwroty do słuchaczy

literatura dokumentalna

inaczej literatura faktu, określenie tych utworów literackich, które mówią o zdarzeniach autentycznych, relacjonowanych przez naocznego świadka, obserwatora, uczestnika bądź sprawcę lub odtwarzanych w relacji pośredniej na podstawie wiadomości źródłowych (dokumentów). Do literatury faktu zalicza się dzienniki, kroniki, pamiętniki, wywiady, reportaże, wspomnienia biografie i autobiografie

reportaż

(fr. *reportage*) gatunek publicystyczno-literacki obejmujący utwory będące sprawozdaniem z autentycznych wydarzeń z użyciem literackich środków wyrazu

Linia chronologiczna

Polecenie 1

Zapoznaj się z poniższą osią czasu. Zastanów się, w jaki sposób wydarzenia historyczne oraz rozwój literatury wpłynęły na ukształtowanie w Polsce gatunku reportażu. Sformułuj swoją wypowiedź w formie pisemnej, pamiętając o zachowaniu odpowiedniej argumentacji.

Polecenie 2

Obejrzyj film, w którym Mariusz Szczygieł opowiada o pracy reportera i gatunku reportażu. Kim według niego jest reporter? Zapisz swoje spostrzeżenia w formie notatki.

Film dostępny pod adresem </preview/resource/R1DGzge7eBJVh>

Nagranie filmowe dotyczące pracy reportera.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Ćwiczenie 3

” Melchior Wańkowicz

Prosto od krowy (o reportażu)

Spójrzmy np. na *Tworzywo*, zawierające okres od 1900 do 1939. W tym okresie 39 lat są przeprowadzane życiorysy czterech głównych bohaterów, mnożonych przez czworakie pochodzenie: fornal, robotnik, mieszczanin, żołnierz, przez trzy dzielnice, przez trzy epoki, przez dwie części świata. Elementów więc jest $4 \times 4 \times 3 \times 3 \times 2 = 288$. Jeślibym pisał reportaż klasyczny, musiałbym dać 288 życiorysów. Tymczasem w każdym życiorysie jest jakiś punkt szczytowy, a reszta — szara. A więc jeden z ludzkich prototypów Tworzywa miał w zaraniu wóz Drzymały i już potem nic. Inny nie reprezentował nic ciekawego, nim nie znalazł złota. Jeden uciekł w Polsce spod szubienicy, a potem w Kanadzie miał szare życie, ale natomiast jego syn, jako lotnik kanadyjski został zestrzelony nad powstańczą Warszawą. Jeśli się pisze o jednym z nich, trzeba uwzględnić te wszystkie szarości, tempo opowiadania jest zwolnione, reportaż nawet zyskuje na plastyce. Ale przecież w panoramie losu polskiego szeroko rzutowanej, nie idzie o typy indywidualne — idzie o typ środowiska i epoki. [...] No więc — powiedzą obrońcy powieści

– czegoż się pchać na taką tematykę z reportażem, który przez swoje przeciążenie autentyzmem nie ma dostatecznych środków ekspresji? A mozaika? A składanie z autentycznych kamyczków? Z każdego życiorysu dla wieloplanowego w czasie i przestrzeni reportażu wycina się kulminacyjny punkt.

Źródło: Melchior Wańkowicz, *Prosto od krowy (o reportażu)*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1961, nr 1-2, s. 97.

Ćwiczenie 4

Mariusz Szczygieł wymienia Hannę Krall jako swoją nauczycielkę i mistrzynię. Porównaj fragmenty reportaży Hanny Krall pt. *Pola* ze zbioru *Tam już nie ma żadnej rzeki* i Mariusza Szczygła *Ani kroku bez Baty* z książki *Gottland*.

Zastanów się i napisz, co twoim zdaniem je łączy? Zwróć uwagę na język i styl.

Ćwiczenie 5

Małgorzata Szejnert, charakteryzując warsztat pracy reporterów, mówiła często, że należy patrzeć na świat oczyma bohaterów. Jak rozumiesz to zdanie? Swoją odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 6

Zapoznaj się z fragmentem reportażu Arkadego Fiedlera *Ryby śpiewają w Ukajali*.

Napisz dalszy ciąg historii podróży dwóch pań, starając się zachować styl autora (ok. 10 zdań).

” Arkady Fiedler

Ryby śpiewają w Ukajali

Razem ze mną z Liverpoolu wyjechały dwie panie. Siedziały przy stole naprzeciwko mnie i z tej racji wywiązała się między nami pewna zażyłość. Była to matka z córką. Obydwie były śpiewaczkami, tylko że matka znacznie ładniejsza pomimo wieku i szronowatych włosów. Urodzona w Brazylii, wyszła za Europejczyka (jakiej narodowości, nie wiem), mieszkała w Anglii, gdzie wychowała córkę na Angielkę, a poza tym obydwie znały doskonale Paryż. Przebywały tam w kołach artystycznych. Przyczyną ich obecnej podróży była ponoć tragedia małżeńska. Matka, zawsze pełna swobody i uśmiechu, wybuchła pewnego razu spazmatycznym płaczem na dźwięk jakiejś melodii. Obydwie niewiasty, wybitnie inteligentne, doświadczone w bólach i radościach, ponosiły już, zdaje się, wiele klęsk; były jak piękne motyle, przywykłe i do słońca, i do słoty. Życie ich toczyło się wśród burzliwych nurtów, odległych od cichych portów, i upływało — dosłownie — na wielu statkach. Do dziwnych tych kobiet współpasażerowie odnosili się z wielkim zaufaniem i chętnie zwierzali im się z najtajniejszych trosk.

Źródło: Arkady Fiedler, *Ryby śpiewają w Ukajali*, Warszawa 1971.

Ćwiczenie 7

” Ksawery Pruszyński

Noc na Kremlu

Przez następne pokoje przeszliśmy tak szybko, że mielibyśmy duże trudności z odnalezieniem drogi powrotnej. Przypominały nam one na przemian wiktoriańskie hotele pałacowe, puste korytarze w zimnych budynkach urzędów i antyczne salony, zagubione w dużych wiejskich rezydencjach. Bolszoi dworec stawał się coraz bardziej okazały w miarę jak posuwaliśmy się naprzód; zastygłe sylwetki NKWD-zistów w ich szarych, bezstylowych mundurach oraz w walonkach z białego filcu pojawiały się w coraz większym zagęszczeniu. Spoglądali na nas z bezosobową, pozbawioną wszelkiego zainteresowania obojętnością.

W końcu zatrzymaliśmy się pod rozległym sufitem, pełnym złota i światła. Olbrzymie lampiony skrzyły się kryształkami. Długie, białe stoły zastawione były szkłem, srebrem i czerwonymi kwiatami. Zauważyłem gdzieś filary z niebieskiego marmuru lub malachitu. Był to kolorowy, bogaty obraz nazbyt pełen przepychu. Później ponad głowami generała Sikorskiego, ambasadora Kota i generała Andersa, którzy stanowili czoło naszego orszaku, zobaczyłem grupę mężczyzn. [...]

Szli stłoczeni razem - albo tak się to przynajmniej wydawało - wyglądali z daleka jak grupa robotników, przybywających na zmianę. Większość z nich nosiła ciemne ubrania, tak że postać barczystego mężczyzny średniego wzrostu w jasnym garniturze zapiętym aż po szyję na tym tle stawała się szczególnie wyrazista. Duże czarne wąsy, szczotka siwiejących, krótko ostrzyżonych włosów nad czołem - Stalin.

Ćwiczenie 8

Kto jest dla ciebie mistrzem reportażu? Przedstaw swojego ulubionego reportera lub reporterkę. Uzasadnij swój wybór.

Dla nauczyciela

Autor: Sabina Świtła

Przedmiot: język polski

Temat: „Trzeba wsłuchać się w świat” – o mistrzach polskiego reportażu.

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

8) wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji.

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

3) rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencji w zakresie wielojęzyczności,

- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- przedstawia tematykę reportaży i problemy poruszane przez polskich reporterów zaliczanych do kanonu mistrzów gatunku;
- omawia związek tematyki wybranych reportaży z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi i historycznymi;
- charakteryzuje twórczość poznanych reporterów;
- analizuje cechy stylu i warsztatu poznanych autorów.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- metoda oglądowa;
- pogadanka;
- metoda ćwiczeń przedmiotowych;
- metoda projektu;
- metody aktywizujące: lapbook, trimino.

Formy zajęć:

- praca indywidualna,
- praca w parach,
- praca w grupach,
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/ tablica, pisak/ kreda;
- trimino.

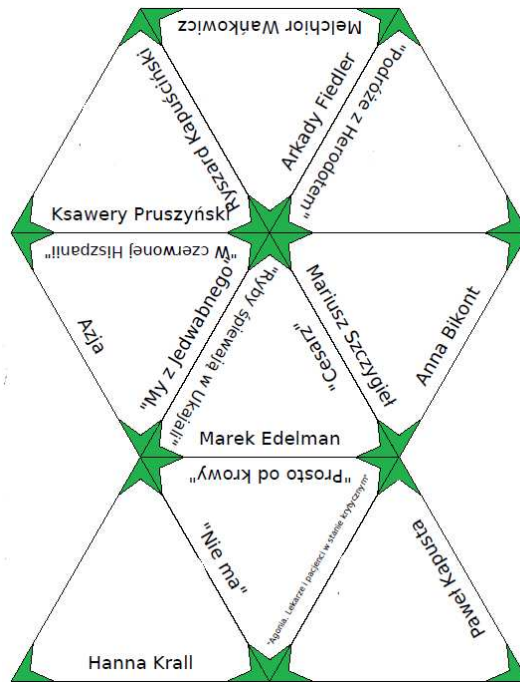
Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Burza mózgów. Nauczyciel zadaje uczniom pytania:

- kim jest reporter?
- jakie ma cechy?
- czym się zajmuje? Uczniowie zapisują swoje propozycje na tablicy.

2. Nauczyciel rozdaje grupom trimino z hasłami dotyczącymi bohaterów lekcji. Układanie trimino polega na tym, aby kostki mające kształt trójkątów równobocznych utworzyły figurę 2D, w której pasują do siebie wszystkie ściany trójkątów z hasłami. Trimino należy ułożyć w trójkąt. Elementy trimino do ułożenia:

2. Przedstawienie celu zajęć i podanie tematu.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie zapoznają się z multimediami bazowym (oś czasu) i wykonują polecenie 1. Wybrani uczestnicy zajęć czytają swoje wypowiedzi, nauczyciel komentuje je.

2. Nauczyciel rozdaje grupom przygotowane wcześniej fragmenty reportaży autorów omawianych w e-materiale. Każda grupa pracuje nad jednym fragmentem, przygotowując mini-prezentacje na temat: Co czyni reportera mistrzem? Uczniowie mogą korzystać z tekstu e-materiału, zamieszczonego w nim filmu oraz dostępnych źródeł informacji. W swojej prezentacji powinni odnieść się do co najmniej dwóch spośród wymienionych elementów: znaczenia dzieł autora, jego predyspozycji i zainteresowań, tematyki jego pisarstwa oraz cech warsztatu i stylu.

3. Prezentacja efektów pracy grup.

4. Uczniowie wykonują wybrane przez nauczyciela ćwiczenia z e-materiału (oprócz ćwiczenia nr 1). Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.

Faza podsumowująca

1. Uczestnicy zajęć wypowiadają się na temat twórczości poznanych autorów, wskazują, co wzbudziło ich zainteresowanie, z którymi tekstami mistrzów reportażu planują zapoznać się w przyszłości i dlaczego.

Praca domowa:

Uczniowie pracują metodą projektu. Temat projektu: Dlaczego (imię i nazwisko reportera) nazywany jest mistrzem reportażu?. Nauczyciel przydziela uczniów do grup, których zadaniem będzie zapoznanie się z życiem i twórczością wskazanego autora lub autorki reportażu (Melchior Wańkowicz, Ksawery Pruszyński, Arkady Fiedler, Ryszard Kapuściński, Hanna Krall, Krzysztof Kąkolowski), przyjrzenie się stylowi pracy reportera, tematom przez niego poruszonym, sposobom pozyskiwania informatorów, predyspozycjom, zainteresowaniom oraz językowi (warsztat, styl), a także próba udzielenia odpowiedzi na pytanie projektowe oraz przygotowanie lapbooka dotyczącego wybranego twórcy. Nauczyciel zapoznaje młodzież z tematem, celami, zadaniami do wykonania, źródłami, z których uczniowie mogą skorzystać. Ustala również terminy konsultacji i prezentacji efektów pracy. Przedstawia członkom grup projektowych, czym jest lapbook i w jaki sposób należy go wykonać. Podczas pierwszego spotkania grupy projektowe ustalają zasady pracy w zespole i dzielą się zadaniami.

Materiały pomocnicze:

Publikacje dotyczące Lapbooków: *Lapbook – „książka na kolanach”*. Gady prehistoryczne, „Świetlica w Szkole”, 2016, nr 4, s. 20-21. *Lapbook w bibliotece szkolnej: warsztaty artystyczne*, „Biblioteka w Szkole”, 2014, nr 9, s. 24-25. *Ryślenie, barwoślady, lapbooki, czyli jak sprawić, żeby uczenie się było łatwiejsze*, „Głos Pedagogiczny”, 2017, nr 86, s. 47-51.

Informacje dotyczące metody projektu oraz przykładowe karty pracy dla zespołu projektowego nauczyciel znajdzie w:

Brudnik Edyta, Moszyńska Anna, Owczarska Beata, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Poradnik po metodach aktywizujących*, Kielce 2011, s. 307-314.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą się zapoznać z linią chronologiczną przed lekcją i przygotować jej uzupełnienie. Efekty ich pracy powinny zostać przedstawione i omówione podczas zajęć.